

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1.

α. Ο Αριστοτέλης στον Προτρεπτικό θεωρεί ότι ο άνθρωπος είναι ο ίδιος υπεύθυνος για τη στάση που πρέπει να τηρεί απέναντι στη γνώση και με μια κλιμάκωση με τη χρήση απαρεμφάτων τονίζει ότι αυτή η στάση πρέπει να είναι:

- ὀρέγεσθαι τῆς ἐπιστήμης, δηλαδή να επιζητά τη γνώση ,ώστε να ενεργεί ωφέλιμα
- κτᾶσθαι τε αὐτήν, δηλαδή να προβαίνει στις ενέργειες με τις οποίες θα αποκτήσει αυτήντη γνώση
- χρῆσθαι αὐτῇ προσηκόντως, δηλαδή να χρησιμοποιεί αυτή τη γνώση με τον κατάλληλο τρόπο.

β.

1. Σ: Μήτε νέος τις ὦν μελλέτω φιλοσοφεῖν, μήτε γέρον ὑπάρχων κοπιάτω φιλοσοφῶν... πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον.
2. Σ: τῷ δὲ ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ἦ διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων.
3. Σ: ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν

B1. Ο Επίκουρος στο παραπάνω απόσπασμα από την "Ἐπιστολὴ πρὸς Μενουκέα " "

επιδιώκει να τεκμηριώσει την προτροπή του προς όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως ηλικίας ότι πρέπει να φιλοσοφούν (ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέω καὶ γέροντι).

Αρχικά, ο Επίκουρος εισάγει με έντονες δεοντολογικές διατυπώσεις (μήτε μελλέτω, μήτε κοπιάτω) τη θέση του ότι η φιλοσοφία είναι για όλους είτε είναι νέοι είτε ηλικιωμένοι (είτε και μεσήλικες) και την αιτιολογεί (γὰρ) με διπλή έντονη άρνηση (οὔτε ... οὔτε) κατά τρόπο συμμετρικό αναιρώντας τις πιθανές υποθετικές αντιρρήσεις-προφάσεις για δήθεν ηλικιακή ακαταλληλότητα. Κοινή επιδίωξη σε όλες τις ηλικίες: η ψυχική υγεία (πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον), με άλλα λόγια η ευδαιμονία.

Η δεύτερη περίοδος του αποσπάσματος αποτελεί αναδιατύπωση της ίδιας θέσης-αιτιολόγησης με συνώνυμες διατυπώσεις: ἄωρος= μήπω ὑπάρχειν ὥραν / μήπω παρεῖναι τὴν ὥραν, πάρωρος= παρεληλυθέναι τὴν ὥραν / μηκέτι εἶναι τὴν ὥραν, πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον= πρὸς εὐδαιμονίαν.

Η τρίτη περίοδος του αποσπάσματος συνιστά τη συμπερασματική (ώστε...) διατύπωση της εισαγωγικής θέσης (δεοντολογική διατύπωση/χρήση ρηματικού επιθέτου) πλαισιωμένης με νέο επιχείρημα, επίσης κατά συμμετρικό τρόπο διατυπωμένο (τῷ μὲν ... τῷ δὲ):

1. Οι νέοι, καθώς θα γερνούν, θα τείνουν να διασώσουν τη νεότητά τους, από ευγνωμοσύνη προς τα όσα έγιναν.
2. Οι ηλικιωμένοι, θα νιώθουν νέοι στα γεράματά τους, λόγω της έλλειψης φόβου για τα μελλοντικά δεινά ή και τον θάνατο.

Για τον Επίκουρο τόσο η ευγνωμοσύνη για όσα συμβαίνουν στη ζωή, όσο και η υπέρβαση του φόβου για το μέλλον ή και τον θάνατο συνιστούν το τελικό ζητούμενο μιας συνεπούς φιλοσοφικής στάσης, σύμφωνα με τις αρχές της επικούρειας διδασκαλίας. Ο συλλογισμός ολοκληρώνεται με την καταληκτική φράση (και πάλι με δεοντολογικό ύφος) και τον βασικό όρο:

Μελετᾶν οὖν χρὴ τὰ ποιοῦντα τὴν εὐδαιμονίαν, εἴπερ παρούσης μὲν αὐτῆς πάντα ἔχομεν, ἀπούσης δὲ πάντα πράττομεν εἰς τὸ ταύτην ἔχειν. Ἡ εὐδαιμονία αποτελεί τον ἀπώτερο στόχο ενός ἀνθρώπου, καθώς η παρουσία της αποτελεί την ἀπαραίτητη προϋπόθεση για να ἔχουμε τα πάντα, ἐνῶ η ἀπουσία της ἐπιβάλλει να κάνουμε τα πάντα για να την ἀποκτήσουμε.

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Κωνσταντῖνος Καβάφης, Ένας γέρος

Ο Επίκουρος στην Ἐπιστολὴν πρὸς Μενοικέα τονίζει την ἀναγκαιότητα ἐνασχόλησης με τὴν φιλοσοφία σε κάθε ηλικία και ὄχι μόνο στη γερωντική ηλικία. Εἰδικά, οἱ γέροντες θα νιώθουν νέοι στα γεράματά τους, λόγω τῆς ἐλλείψης φόβου για τα μελλοντικά δεινά ἢ και τὸν θάνατο. Διευκρινίζει, μάλιστα, ὅτι χάρη στη φιλοσοφία ὁ νέος ἄνθρωπος, καθώς γερνάει, διατηρεῖται νέος στο πνεῦμα και τὴν ψυχὴ, ἀλλὰ και οἱ ηλικιωμένοι μέσω τῆς φιλοσοφίας ἀνανεώνονται ψυχικά και πνευματικά. Εἰς αὐτὴν ἐμφανῆς ἡ επικούρεια ἀντίληψη ὅτι οἱ ἄνθρωποι και κυρίως οἱ ηλικιωμένοι οφείλουν να ευγνωμονοῦν τὴν ζωὴν για ὅσα τὸς ἔχει προσφέρει, τονίζοντας τὴν ἀναγκαιότητα τῆς φιλοσοφίας.

Ἀντίθετα, στο ποίημα του Κωνσταντῖνου Καβάφη ἔχουμε μιὰ διαφορετικὴ προσέγγιση τῆς φιλοσοφίας. Ένας γέρος διανύοντας τὴν περίοδο τῶν ἀθλιῶν γηρατειῶν ἀναπολεῖ τα νιάτα του που δεν τα χάρηκε ὅπως ἠθέλε, και μετανιώνει που δεν ἔζησε με διαφορετικὸ τρόπο.

Ὡς υπαίτια για τὴν τωρινὴν δυστυχία του κατηγορεῖ ὁ γέρος τὴν «φρόνησιν» που ἀκολούθησε στα νιάτα και στα γηρατεία του (Και συλλογιέται ἡ φρόνησις πως τὸν ἐγέλα) καθώς τὸν ἔκανε να εἶναι πάντα συγκρατημένος και να θυσιάζει στιγμές, ἔχοντας τὴν αἴσθηση ὅτι πάντα θα ὑπάρχει καιρὸς..

Ἡ ἔμμεση κριτικὴ στην επικούρεια φιλοσοφία, στην ὁποία ὁ φιλοσοφημένος τρόπος ζωῆς και ἡ φρόνησις ἔχουν πρωταρχικὴ σημασία εἶναι ἐμφανῆς. Ὁ γέρος στον Καβάφη μετανιώνει για τὴν φρόνησι, καθώς τὴ βίωσε ὡς ἕναν ἀνασταλτικὸ παράγοντα ἐξέλιξης και ευτυχίας και τὴ θεωρεῖ υπεύθυνη για τὴν δυστυχία του.

B3.

1. ΣΩΣΤΟ - Είκοσι χρόνια έμεινε ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία. Μετά τη συμπλήρωση των βασικών σπουδών του κύριο έργο του είχε πια την επιστημονική έρευνα και τη διδασκαλία.

2. ΛΑΘΟΣ - Η διδασκαλία του στην Ακαδημία και οι ιδέες που μ' αυτήν μετέδιδε στους μαθητές του έφεραν συχνά τον Αριστοτέλη αντιμέτωπο με τους συναδέλφους του στην Ακαδημία, τον Ηρακλείδη, τον Σπεύσιππο, τον Ξενοκράτη· ήταν αληθινά αλύπητη μερικές φορές η κριτική που ασκούσε σε βάρος τους.

3. ΛΑΘΟΣ - Συνοδευμένος λοιπόν από τον Θεόφραστο ξαναγύρισε στον τόπο που είχε γίνει γι' αυτόν μια δεύτερη πατρίδα. Εκεί συνέχισε τις έρευνές του· μαζί, φυσικά, και τη διδασκαλία του, όχι όμως πια στην Ακαδημία, που τη διηύθυνε τώρα ο Ξενοκράτης, αλλά στο Λύκειο.

4. ΛΑΘΟΣ - Αργότερα, όταν ο Θεόφραστος ίδρυσε σχολή που θα διαφύλαττε και θα πρόβαλλε τις διδασκαλίες του Αριστοτέλη, αυτή πήρε το όνομα Περίπατος, ίσως από τον περίπατο, τη στεγασμένη στοά του Λυκείου.

5. ΣΩΣΤΟ - Δώδεκα χρόνια έζησε τη δεύτερη αυτή φορά ο Αριστοτέλης στην Αθήνα. Και ήταν όλα χρόνια απερίσπαστης δουλειάς. Ο φιλόσοφος συνθέτει τώρα το σημαντικότερο μέρος των Πολιτικῶν του (έχει άλλωστε προηγηθεί—κατά την περίοδο των ταξιδιών του—η συγκέντρωση των 158 Πολιτειῶν του, των μορφών διακυβέρνησης ή, όπως θα λέγαμε εμείς σήμερα, των συνταγμάτων ενός πλήθους ελληνικών πόλεων), ενώ παράλληλα συγγράφει σημαντικό μέρος από τα Μετὰ τὰ φυσικά του, το βιολογικού περιεχομένου έργο Περί ζῴων γενέσεως, τα Ἠθικά Νικομάχεια.

B4. χρώμενοι: αχρησιμοποίητος

θησόμεθα: παράθεση

κτᾶσθαι: απόκτημα

ἔχειν: εποχικός

ἔστιν: επουσιώδης

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Εμείς, Αθηναίοι, παραχωρήσαμε στον Χαρίδημο πολιτικά δικαιώματα και μέσω αυτής της προσφοράς του δώσαμε σ' αυτόν τη δυνατότητα να συμμετάσχει στις θρησκευτικές και δημόσιες τελετές και στις νομικές διαδικασίες και σε όλα όσα ακριβώς παίρνουμε μέρος κι εμείς. Διαθέτουμε πολλά που δεν υπάρχουν αλλού, ένα, όμως από αυτά είναι το χαρακτηριστικότερο όλων και το πιο σεβαστό, το δικαστήριο του Αρείου Πάγου.

Γ2. Σύμφωνα με τη μυθική παράδοση της Αθήνας στον Άρειο Πάγο που αποτελούσε τον μοναδικό χώρο εκδίκασης υποθέσεων δολοφονίας συγκατατέθηκαν οι θεοί του Ολύμπου εκεί μόνο να δώσουν και να λάβουν ικανοποίηση για φόνο και να εμφανιστούν ως δικαστές διαδίκων που διαφώνησαν μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα στον Άρειο Πάγο δικάστηκε ο θεός Άρης ,επειδή σκότωσε τον Αλιρρόθιο ,τον γιο του Ποσειδώνα ,προκειμένου να λάβει ικανοποίηση ο θεός της θάλασσας. Επιπλέον, οι δώδεκα θεοί του Ολύμπου σε αυτό το δικαστήριο εμφανίστηκαν ως δικαστές στη δίκη ανάμεσα στις Ευμενίδες και τον μητροκτόνο Ορέστη.

Γ3.

α) μυθώδη – ὄ μυθῶδες

ἄνδρες – τοῖς ἀνδράσι

υἱοῦ - τῶν υἱέων

ἡμῖν – σοί/σοι

πολίτην – ὄ πολῖτα

β) ἀκούειν – ἀκούσεσθαι

λαβεῖν – λαβοῦ

ἐποησάμεθα – ποίει

ἠξίωσαν – ἀξιοῖς

ἐσμέν – ὄντων/ ἔστων/ ἔστωσαν

Γ4.

1 - γ

2 - ε

3. - α

4. - β

5. - δ

Επιμέλεια: Φιλολόγοι – Σαριδάκης Γιώργος/ Κουτσοδόντη Ευαγγελία

ΔΡΑΚΟΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ